

Profesjonsdilemmaer i den norske #metoo-dekningen¹

Professional dilemmas in the Norwegian media coverage of #metoo

Kristin Skare Orgeret

Professor, Institutt for journalistikk og mediefag, OsloMet – storbyuniversitetet

kristo@oslomet.no

Sammendrag

#Metoo kom til Norge i oktober 2017, og det ble raskt tydelig at både fenomenet og mediedekningen av det innebar potensial for endring og journalistiske utfordringer. Denne artikkelen tar utgangspunkt i en innholdsanalyse av de første månedene av #metoo-dekningen i seks utvalgte nyhetsmedier og kombinerer den med kvalitative dybdeintervjuer med 12 redaktører og journalister som arbeidet spesielt med saken. Artikkelen er spesielt interessert i hvilke etiske dilemmaer som oppsto i arbeidet med #metoo og diskusjonene rundt disse. Funnene viser hvordan #metoo-debatten introduserer en rekke utfordringer bl.a. knyttet til kildekritiske vurderinger, spørsmål om anonymitet og navngiving samt diskusjoner om hvordan mediene dekker seg selv. De interne diskusjonene kunne være heftige, og vi ser at argumentene for journalistiske og redaksjonelle valg trekker veksler både på profesjonsetikk og perspektiver vi kan kjenne igjen fra allmenn moralfilosofi. Videre går funnene inn i en større diskusjon om kjønn og makt. Strukturfokus i #metoo-dekningen avdekker at seksuell trakassering ikke er enkelttilfeller, men viser frem en kultur der det har vært akseptert, om enn ikke legitimt, at menn har visse maktprivilegier. Ved å presentere #metoo som struktur, muliggjør journalistikken normendring. Det vokser frem et «før» og et «etter» #metoo der spillereglene og etiske vurderinger endrer seg.

Nøkkelord

#metoo, journalistikk, profesjonsetikk, kildebruk, anonymitet, kjønn

Abstract

#Metoo came to Norway in October 2017, and it quickly became clear that the phenomenon, as well as the media coverage of it, involved both journalistic challenges and potential for change. This article is based on a content analysis of the first months of the #metoo coverage in six selected Norwegian news media, combined with qualitative in-depth interviews with 12 editors and journalists who worked specifically on the issue. The article is particularly interested in the ethical dilemmas that arose in the work with #metoo and the discussions around these. The findings show how the #metoo debate introduces a number of professional dilemmas, including those related to source-critical assessments, questions about anonymity and naming, and discussions about how the media cover stories about themselves. Internal discussions could be fierce, and we see that the arguments for journalistic and editorial choices draw on both professional ethics and perspectives we recognize from general moral philosophy. Furthermore, the findings feed into a larger discussion on gender and power. The structural focus of the #metoo coverage stresses that sexual harassment is not only about single cases, and reveals a culture where it has been accepted – albeit not legitimately – that men have certain power privileges.

Key words

#metoo, journalism, professional ethics, sources, anonymity, gender

1. Intervjuene og kodingen er foretatt i samarbeid med Marte Vike Arnesen. Arbeidet med artikkelen er støttet av Fritt Ord og Rådet for anvendt medieforskning.

Den 5. oktober 2017 publiserer *The New York Times* en reportasje om hvordan den amerikanske filmprodusenten Harvey Weinstein hadde trakassert og forgrepet seg på kvinner over flere tiår. Ti dager senere skriver skuespilleren Alyssa Milano en twitter-melding der hun oppfordrer alle kvinner som har opplevd seksuell trakassering eller overgrep, til å bruke emneknaggen #metoo i sosiale medier. Neste morgen var meldingen delt over 30 000 ganger. Norske medier fulgte opp, og allerede den følgende dagen omtalte NRK #metoo. Det ble raskt tydelig at både fenomenet og mediedekningen av det innebar *både* mulige normendringer og en rekke utfordringer for journalistikken. Denne artikkelen stiller derfor spørsmålet:

Hvordan dekket norske nyhetsmedier #metoo, og hvilke profesjonsdilemmaer oppsto i arbeidet?

For å svare på den sammensatte problemstillingen benytter artikkelen en kombinasjon av kvantitativ innholdsanalyse av de første 3,5 månedene (fra 16. oktober 2017 til og med 31. januar 2018), og kvalitative intervjuer med redaktører og journalister som jobbet med #metoo-dekningen i seks utvalgte mediehus.

Metode

Alle avis- og nettartikler fra *Aftenposten*, *Bergens Tidende*, *Klassekampen*, *nrk.no*, *VG papir* og *VG Nett* er undersøkt fra 16. oktober 2017 til og med 31. januar 2018. Mediene er valgt med tanke på å få en miks av forskjellige typer mediehus med nasjonalt og regionalt nedslagsfelt, på papir og nett og med forskjellig eierskap. Vi benyttet søkeordene 'metoo', 'seksuell trakassering', og 'varslerne'/'varslarane' og 'Giske-saken'/'Giske-saka'. Utgangspunktet for å definere #metoo i dette prosjektet er inspirert av Sletteland og Helseths (2018) definisjon av seksuell trakassering: manglende gjensidighet, relasjon (asymmetrisk maktforhold) og kontekst (her vil faktorer som om man enkelt kan unnsnippe og om hendelsene stadig gjentas, være avgjørende). Med en slik definisjon ser vi at #metoo-hendelser kan inkludere et bredt spekter, fra mildere former for seksuell trakassering til grov vold. Vi sorterte ut de artiklene som ikke handlet om temaet, og endte opp med et materiale bestående av 1714 avis- og nettartikler. Dette materialet ble gjennomgått med tanke på kildenes kjønn, journalistenes kjønn, sakenes sjanger, kildebruk og forskjellige faser i deknningen. Materialet blir her i første rekke benyttet som bakteppe og utgangspunkt for diskusjoner med fokus på de redaksjonelle prosessene i deknningen av #metoo.

For å diskutere hvilke profesjonsetiske dilemmaer som oppsto i det journalistiske og redaksjonelle arbeidet, har vi dybdeintervjuet 12 redaktører og journalister som jobbet spesielt med å dekke #metoo i de aktuelle mediehusene i perioden. Intervjuene er foretatt av et team bestående av en medieforsker og en praktiserende journalist og fant sted i det enkelte mediehus sine lokaler i Bergen eller Oslo. Intervjuene var semi-strukturerte – vi fulgte en intervjuguide for å få svar på de samme spørsmålene fra alle redaksjonene, samtidig som vi hadde mulighet til å kunne forfølge det særegne i det enkelte intervju. Intervjuene ble foretatt i perioden mai–oktober 2018. Et par av intervjuene var gruppeintervjuer med flere journalister og redaktører fra samme redaksjon samtidig. Vi fant at gruppeintervjuene ga rom for interessante diskusjoner mellom intervjuobjektene, som utfylte de mer direkte enkeltintervjuene på en fruktbar måte. Det kan naturligvis være at det å diskutere i gruppe avdempet noen problemer eller utfordringer, men vårt inntrykk var snarere at det å møte folk i gruppe ga oss innsikt i noen av diskusjonene som hadde funnet sted internt i redaksjonene i arbeidet med #metoo. Vi var spesielt interessert i å få vite mer om dilemmaene og

konfliktlinjene, om det var en spesiell sak som de forskjellige redaksjonene følte de fikk spesielt eierskap til i prosessen, og hva man tenker om valgene i ettertid.

Selvsagt er verken journalister eller redaktører nøytrale intervjuobjekter, de er strategiske beslutningstakere med behov for å rettfærdiggjøre sine beslutninger både i samtiden og i ettertid. Likevel gir intervjuene interessant datamateriale om aspekter ved nyhetsproduksjonen som ellers ville vært utilgjengelig for forskningen. I denne artikkelen lar vi intervjustemmene komme tydelig frem, men tolker utsagnene også opp mot hverandre og opp mot de øvrige funnene.

Profesjonsetikk – allmenn etikk

Teorier om profesjonsetikk og faglig integritet er et kjerneområde for mye forskningslitteratur på journalistikkfeltet både i Norge (f.eks. Brurås, 2014; Lindholm, 2014; Oltedal, 2012) og internasjonalt (f.eks. Singer, 2010; Friend & Singer, 2015; Ward, 2015). Profesjonsetikken kan oppfattes som et begrenset, teknisk orientert regelverk, som skal legitimere en profesjons privilegier (Lindholm, 2006), men også som en politisk begrunnelse (Grimen, 2005) der profesjonens mandat er knyttet til at dens utøvere skal løse oppgaver på vegne av samfunnet. Magne Lindholm viser i sin artikkel «Profesjonsetikk og allmenn etikk» (2014) til synet at dersom det gjennom yrkesutøvelsen er mye som settes på spill, bør profesjonen være statsautorisert, slik den i Norge for eksempel er det for jurister, leger og annet helsepersonell. Journalistenes profesjon er ikke beskyttet, selv om man kan hevde at mye kan stå på spill i journalistikken også. Likevel er det utbredt enighet om at en statsautorisering av journalisttittelen ville vært en trussel mot ytringsfriheten. I Norge kan journalistikken kalles en semi-profesjon, der den sosiale konteksten i yrkesutøvelsen trolig er viktigere enn de formelle kriteriene som stilles i den klassiske profesjons sosiologien (Ottosen, 2004, s. 127). Journalisters yrkesidentitet er knyttet til de presseetiske normene som finner sitt grunnlag i de selvpålagte etiske reglene i Vær Varsom-plakaten (VVP), og i en forståelse om at journalistiske medier er samfunnsinstitusjoner med en forpliktende virksomhet. Kontrollen med pressen skjer hovedsakelig som selvkontroll i Norge. I en historisk gjennomgang av VVP fra 1936 til 2001 viste Sørum, Rasmussen, Amarloui & Alnæs (2012) hvordan den presseetiske diskursen har bidratt til journalistikkens voksende selvbevissthet og autonomi. Forfatterne slår fast at:

Vær varsom-plakaten er mer enn en plakat; den griper inn i journalistisk praksis – den tar aktivt del i håndteringen av forskjellen som markerer journalistikk som tilnærmet autonom. Og over tid, fra revisjon til revisjon, vil den også uttrykke den voksende journalistiske selvbevisstheten (Sørum m.fl., 2012).

Videre kan forskjellige retningslinjer fra VVP komme i intern konflikt med hverandre. Hvor sterkt sto kjørereglene fra VVP i det redaksjonelle arbeidet med #metoo, og hvordan gikk diskusjonene i redaksjonene når det ikke var innlysende hvilken regel som skulle ha forrang? I deknningen av #metoo får både teorier knyttet til profesjonsetikk og kildekritikk (Allern, 2015; Fossum & Meyer, 2008) og tidligere diskusjoner knyttet til journalistikkens personfokus ny relevans. Her står særlig erfaringene norske medier gjorde seg i deknningen av den såkalte Tønne-saken i 2002, sentralt (se Grimstad, 2008; Hippe, 2003; Hjeltnes, Brurås & Syse, 2003).

Magne Lindholm (2006) anbefaler at de som skal si noe om presseetikk, bør skille mellom den og en mer allmenn samfunnssetikk. Dette er et ekko av Emile Durkheims sosiologiske metode, der den franske sosiologien insisterte på at vi ikke kan undersøke et sosialt

fenomen ved hjelp av de samme begrepene som aktørene selv har definert (1895/2010). Med andre ord, pressen kan ikke utelukkende vurderes ved hjelp av egne definisjoner, men må også forsøkes forstått utenfra. Artikkelen trekker derfor i tillegg til det profesjonsetiske perspektivet veksler på teorier om allmenn etikk og om kjønn i diskusjonen rundt redaksjonelle valg i de utvalgte redaksjonene, hvilke resultater dette fikk for journalistikken og i siste instans for samfunnet. Der den journalistiske profesjonsetikken er spesialisert og teknisk orientert (Lindholm, 2006) og springer ut av pressens egne normer, er den allmenne etikken ofte koblet til moralfilosofiske teorier. Moralfilosofien har som oppgave å gi den beste og mest passende redegjørelse for det moralske felt. Oppgaven løses av konkrete etiske teorier – for eksempel pliktetikk, konsekvensetikk, dydsetikk og konsekvensetikk – som på forskjellig vis forsøker å forklare og begrunne hvilke handlinger som er moralsk gode eller forkastelige. De forskjellige variantene kan alle være til stede i en handling eller ytring, men i forskjellig grad.

Pliktetikk har røtter i Kants filosofi og er gyldige etiske normer om hva som er det riktige, disse kan utledes rasjonelt og fremstår ofte som overordnede, universelle regler: Du skal alltid handle slik at begrunnelsen for handlingen din kan gjelde som en allmenn moralløve. Et sentralt begrep for pliktetikken vil være rettferdighet.

Konsekvensetikk fokuserer på konsekvensene av en handling for å finne ut om den er rett eller gal. En variant er Jeremy Bentham eller David Humes Utilitarisme der et handlingsalternativ som fører til flest goder og færrest dårlige konsekvenser, vurdert for alle berørte parter, er å foretrekke.

Dydsetikk har røtter hos Aristoteles og springer ut av kollektive verdier. Virkeligheten må forstås kontekstuell siden enhver situasjon er unik. Den moralske aktøren kan ikke klare seg utelukkende med et regelverk, men må i tillegg ha antenner, følsomhet og et bredt blikk på den konkrete situasjonen (Nussbaum, 1990, s. 38). Fellesskap og solidaritet er sentrale begreper.

Nærhetsetikk handler om individets verden, oppmerksomheten mot enkeltmennesket er moralens mål og mening. Emmanuel Lévinas er en sentral filosof innenfor nærhetsetikken med problemstillinger knyttet til det enkelte menneskets verdi og tillit til medmennesker. Ansvar er et kjerneord her.

Selv om en kritisk debatt av pressen kun basert på allmenn etikk fort vil utvikle seg til en ren politisk debatt (Lindholm, 2006), kan interessante perspektiver komme frem når vi anfører bredere allmenn-etiske refleksjoner på pressens egenforståelse og begrunnelse for redaksjonelle valg. Svein Brurås (2009) er en av få som har koblet praktisk journalistisk yrkesetikk med moralfilosofisk teori. Han viser til Terje Rasmussen som i *Mediesamfunnets moral* (2001) anklaget den norske presseetikken for å mangle en slik grunnleggende substans, og som understreket at «det å argumentere etisk krever etikk». Brurås er uenig i at den presseetiske argumentasjon skjer uten noe fundament, og avdekker etiske pilarer for PFUs ytringer og presseetikken. Denne artikkelen vil se noen av de redaksjonelle valgene som ble tatt i dekningsen av #metoo også i lys av en mer allmenn, normativ etikk. Før vi går inn i analysen av det redaksjonelle arbeidet, presenterer vi i det følgende kort noen av funnene i innholdsanalysen som ble benyttet som bakgrunnsmateriale i intervjuene med journalister og redaktører.

Kjønn og makt i to faser

Kjønn og makt er sentrale bestanddeler i hele #metoo-kampanjen, som handler både om hvordan makt misbrukes og hvordan asymmetriske relasjoner øker muligheten for slik

maktmisbruk. Ved å se på sakenes karakter, vinkling og språkbruk fant vi to faser i materialet: Den første var fra 16. oktober til 12. desember 2017. Her sto profesjons- og kulturfokusset sterkt, og vi kaller derfor perioden «kulturfasen». Den ble preget av at en rekke profesjoner signerte opprop og delte sine erfaringer. Frem til mars 2018 ble 29 yrkesgrupper og syv andre miljøer gjenstand for #metoo-opprop som til sammen ble signert av over 10 200 kvinner og 600 menn. Trolig skyldtes #metoo-kampanjens gjennombrudd nettopp fokuset på arbeidslivet (se også Sletteland & Helseth, 2018). Kampanjen utviklet seg fra personlige erfaringer til å handle om arbeidsgivers ansvar og behovet for en normendring i samfunnet, og løftet diskusjonen til et strukturelt plan om kjønn og makt.

Den 13. desember 2017 går #metoo inn i det vi definerer som en politisk fase når *Dagens Næringsliv* publiserer sine avsløringer om Arbeiderpartiets nestleder, Trond Giske. I den politiske perioden finner vi at andelen kvinnelige journalister synker brått og signifikant med hele 19 prosentpoeng fra 53 til 34 prosent i snitt. Vi ser altså at når politikken gjør sitt inntog, er det på en mannlig journalistisk arena. Studerer vi kjønnsfordelingen hva kilder angår, finner vi en lignende tendens. Vi vet fra tidligere forskning at kvinnelige kilder kommer betraktelig mindre til orde enn menn i norske nyhetsmedier. Kvinneandelen av kilder i norske medier befinner seg ganske stabilt på rundt 35 prosent, og er helt nede på rundt 20 prosent for ekspertkildene (Eide & Orgeret, 2016). I kulturfasen av #metoo fikk også kvinnelige kilder mye større plass enn vanlig, og slik sett er de første ukene av #metoo-kampanjen eksepsjonelle. Det vanlige prosentforholdet mellom kvinnelige og mannlige kilder er nærmest snudd på hodet med 56 % kvinnelige kilder mot 44 % mannlige. Men når #metoo blir politisk, synker også kvinneandelen for kilder drastisk i samtlige mediehus, fra et snitt på 56 % på til 41 %, selv om et stort flertall av de involverte i #metoo-bevegelsen var kvinner. I redaksjonene fant de at faseinndelingen ga mening.

Det er påfallende at vi i den første undersøkelsessaken satt tre damer og en kvinnelig sjef og holdt på med det, og da var det ingens om brydde seg noe særlig om #metoo, bortsett fra damer (Intervju, NRK).

Det ble videre argumentert med at det var flere mannlige journalister på politisk avdeling, og redaksjonene ønsket dessuten å understreke at også tilfeldigheter som turnus og ferieavvikling spilte inn. Sett under ett, ser vi at selv om det naturligvis er litt tilfeldig hvem som til enhver tid er på vakt i nyhetsredaksjonene, domineres politikken – og kanskje spesielt når mye står på spill – fremdeles av menn i de norske redaksjonene.

Å vokte de andre bikkjene

Den 11. november 2017 publiserte Alexander Schau, journalist med bakgrunn i blant annet NRK og TV2, en serie twittermeldinger der han tok oppgjør med seksuell trakassering i mediebransjen. Twittermeldingene ble innledningen på en rekke saker der mediene gikk hverandre etter i sømmene. Siden kontrollen med pressen i det alt vesentlige skjer som selvkontroll i Norge, er spørsmålet om hvordan mediene dekker seg selv og hverandre som arbeidsgivere og som eventuelle #metoo-arenaer relevant. Allerede i 2001 skjedde en sentral endring i Vær Varsom-plakaten gjennom tillegget i punkt 1.4: «Det er pressens plikt å sette et kritisk søkelys på hvordan mediene selv fyller sin samfunnsrolle».

Bergens Tidende (BT)s store #metoo-sak handlet om kollegaene i TV2. De to mediehusene hadde akkurat flyttet inn i nye lokaler i Media City i Bergen sammen da BT startet å se nærmere på seksuell trakassering i TV2. Den 14. november 2017 publiserte BT en lang artikkel med dette sitatet som overskrift: «– Noen personer i TV2 burde vært stoppet. Men

de har fått holde på». I *BT* fortalte de at å dekke kollegaer i en konkurrerende bedrift var utfordrende:

Vi skal bedrive kritisk journalistikk på medieaktørene, og det gjorde vi. Alle har vært profesjonelle, men vi sitter i samme kantine og jobber i samme hus, og så har du førstesideoppslag hvor naboen kommer veldig dårlig ut av det. Dette skjer samtidig som vi flytter inn i et nytt bygg: – Nå skal vi samarbeide, og nå skal vi kjempe sammen mot de store globale aktørene. Det kom midt oppi den biten. Vi var i en særstilling når det handler om dilemmaer knyttet til det å dekke andre mediehus (Intervju, *Bergens Tidende*).

I vårt materiale finner vi også at *VG* publiserte en rekke #metoo-saker fra sin svenske søsteravis *Aftonbladet*. I *VG*-redaksjonen la de ikke skjul på at det å dekke #metoo internt i eget konsern var en krevende prosess. *VG* fulgte også opp med kritisk dekning av *TV2*. Den 16. november skriver ansvarlig redaktør og administrerende direktør Gard Steiro i kronikken «#VGogså» at seksuell trakassering ikke bare er et problem i *TV2*, men også i *VG* og mange andre mediebedrifter. Alle mediehusene i vår analyse understreket hvordan #metoo medførte økt fokus på seksuell trakassering internt og gjennomgang av egne rutiner i forbindelse med trakassering og varsling. Det å skulle bedrive kritisk journalistikk, og samtidig være arbeidsgiver, var et dilemma som ble tydelig under #metoo. Her ser vi at pliktetikkenes krav om allmenngyldige normer om hva som er rett og galt, kommer i konflikt med perspektiver fra dyds- og nærhetsetikken der den spesifikke konteksten og enkeltindividets behov veier tungt.

Det var en spesiell situasjon der vi diskuterte mye internt om det å kaste stein i glasshus. Vi snakket om de problemene de andre hadde mens vi visste at det lå saker i *VG* fra tidligere, men også i nyere tid som ikke vi fikk adressert. Det er ikke sånn at *VG* skal drive frem kritisk journalistikk på *VG*, det nytter ikke. Det er likevel bra at vi parallelt klarte å vise at vi sto i noen av de samme problemstillingene, som i kronikken #VGogså (Intervju, *VG*).

#Metoo førte til at sjefsredaktør Espen Egil Hansen holdt en ny introduksjon for *Aftenpostens* sommervikarer i 2018, der han snakket om viktigheten av å si fra «om noe skurrer», og om kravene til et godt arbeidsmiljø. I *NRK* med sine nærmere 3 700 ansatte førte #metoo til 19 varsler som omfattet 15 ulike personer. Syv av disse varslene gjaldt hendelser de siste tre årene. Allmenningkasteren vedtok nye retningslinjer for varsling i 2017 og satte som HMS-mål i 2018 å forebygge og øke bevisstheten rundt trakassering.

Giske-saken – intervensjon og dragkamp

#Metoo går over i en politisk fase 13. desember 2017 når *Dagens Næringsliv* skriver om interne varsler i Arbeiderpartiet om upassende oppførsel og trakassering utført av nestleder Trond Giske. Den såkalte «Giske-saken» resulterer i at januar 2018 utgjør et absolutt toppunkt i antall #metoo-saker i vår periode. Selv om *DN* publiserte den første Giske-saken, satt flere av de andre redaksjonene på mye av den samme informasjonen (intervjuer, 2018). Når redaksjonene diskuterte kappløpet om å være først i Giske-dekningen var det fremfor alt i lys av VVP og frykten for å bli dømt av PFU. Det kan diskuteres om denne diskusjonen er preget av konsekvensetisk tenkemåte, der en handlings riktighet bestemmes utelukkende av handlingens konsekvenser, eller om dette snarere er mer strategiske dilemmaer knyttet til omdømmespørsmål og det å være først, og ikke i så stor grad et etisk dilemma i denne situasjonen.

Det var en konkurranse mellom *DN* og oss. Vi visste om hverandre, og begge visste at den andre jobbet med det samme komplekset. Vi hadde en sak som var nesten publiseringsklar dagen før *DN*s publisering, og så hadde vi diskusjoner i redaksjonen som gjorde at vi måtte gå noen runder til. De publiserte onsdag. Vi publiserte torsdag. (...) Det var bittert ja, men om vi hadde publisert den på en måte som hadde gitt oss kritikk i ettertid hadde det vært bitrere (Intervju, *VG*).

I *VG* regnet de også Giske-saken som «sin» sak:

Også er det sånn i ettertid at mange peker på *DN*-saken, at *da* startet Giske-saken, men jeg opplever at *DN*-saken ble ganske avvist i det politiske og det journalistiske miljøet. I ettertid har den et litt bedre om-dømme enn der og da, og det var først da vi publiserte vår sak på torsdagen at saken eksploderte og ble tatt på alvor, fram til da ble den egentlig litt avvist (Intervju, *VG*).

Den intervenserende journalistikken kan ses på som en forlengelse av medienes dagsorden-settende funksjon. Redaksjonene refererer ikke bare til det som har skjedd eller er i ferd med å skje, men bidrar til politiske prosesser gjennom nyhetene de produserer (Thorbjørnsrud, 2003, s. 14–15). Den massive mediedekningen av #metoo bidro til at norske politikere måtte forholde seg til utviklingen i saken, og det er ingen tvil om at mediene var sentrale i å drive både #metoo og Giske-saken fremover. I *NRK* handlet mange av refleksjonene rundt hva som skulle publiseres om saken var «i prosess» eller ikke. Det innebar at de ikke skulle omtale saker som ikke ble forfulgt i for eksempel et partiorgan. De skulle med andre ord *ikke* intervensere.

Vårt mediehus var restriktive i forhold til andre mediehus. Vi ble slått på målstreken mange ganger. Vi satt på masse informasjon, men publiserte ikke (Intervju, *NRK*).

Samtidig måtte den enkelte redaksjon forholde seg til hva konkurrerende medier publiserte. *NRK* fortalte hvordan de hadde jobbet med Giske-saken «i mange år» og at de også arbeidet rundt den aktuelle #metoo-problemstillingen da *DN* publiserte saken. Det var avtalt at Støre skulle på Politisk Kvarter på *NRK* radio med Lilla Sølhusvik om morgenen den 15. desember. Kvelden før fant Stortingets årlige presselosje-julebord sted, og da avviste Jonas Gahr Støre overfor journalistene der at det var problemer i Arbeiderpartiet. Sølhusvik forteller hvordan de ringte henne fra Arbeiderpartiet kl 00:15 den natten, og at det var spesielt siden de visste at hun skulle opp kvart på fem neste morgen:

De ringte fra julebordet og spurte om jeg kunne la være å spørre om Giske. Og da sa jeg at det kunne jeg ikke. Det var et dilemma for oss, for vi hadde ikke gått grundig inn i de sakene. Og det var et dilemma for dem, for da måtte han [Støre] snakke om noe han ikke hadde full oversikt over. Men vi måtte ta saken, og Støre kunne ikke trekke seg da. Han kom og svarte på spørsmålet (...) «Giske sier det ikke har skjedd noe her, og det forholder jeg meg til», eller noe sånn sa han. Vår vurdering var at når saken var ute i offentligheten og vi skulle ha partilederen i studio på direktesendt radio kunne vi ikke unngå å stille det spørsmålet, men det var ikke dermed sagt at vi gikk god for *DN* sin sak (Intervju, *NRK*).

I intervjuene kom det frem at flere av medieaktørene synes *DN* tok «en råsjan» med å publisere Giske-saken da de gjorde det.

Den ble jo ikke meldt inn til PFU, men jeg vet at både Giske og Støre var klare for å melde den inn til PFU, så jeg tror vi sto oss godt i ettertid på å ikke publisere umiddelbart (Intervju, *VG*).

I *Bergens Tidende* ble Giske-saken et eksempel på en pågående diskusjon i redaksjonen om balansen mellom det nasjonale og det lokale i Bergen og omegn i nyhetsmiksen. Ifølge *Ber-*

gens Tidende valgte de etterhvert å gå inn i Giske-saken med egne krefter og bidro til å belyse saken fra eget perspektiv.

Redaksjonene måtte forholde seg til at *DN* hadde satt dagsordenen og det dilemmaet det innebar mellom det å være en del av det intervenerende eller å ikke følge opp en av årets største nyhetssaker. At nyhetssaken vokste frem i en dragkamp mellom redaksjonene, ble tydelig:

Når det gjelder varslersakene, så hadde vi ikke den informasjonen selv, men var prisgitt andre. Det er styrken i saken som blir avgjørende for oss. Når *DN* går ut med sine første opplysninger basert på hemmelige kilder bruker ikke vi de i første omgang, men når *VG* og *NRK* bedriver journalistikk på dette og det begynner å rykke, må vi inn på et tidspunkt, hvis ikke blir det å ikke referere til andres anonyme kilder et meningsløst prinsipp (...) vi er veldig forsiktige i første omgang med å referere andres anonyme kilder så fremt det kun er ett medium. Det kan gå litt fort, så det kan være vi har syndet mot den regelen (Intervju, *BT*).

I *Aftenposten* fortalte de at de etter intern diskusjon ble enige om at avisen ikke skulle sitere *DN* i den tidlige fasen av Giske-saken, og en tilsvarende avgjørelse ble tatt hos *NTB*.

Vanligvis siterer vi andre medier, men denne gangen ønsket vi ikke å sitere om vi ikke selv hadde mulighet til å ettergå de anonyme kildene. Vi hadde det som en gjennomgående policy (Intervju, *Aftenposten*).

Selv om flere i redaksjonene refererte til den gamle Tønne-saken når det gjaldt press på enkeltindivider, ble #metoo likevel beskrevet som en «helt unik journalistisk situasjon», fordi journalister og redaktører ikke hadde vært borti en slik prosess tidligere. Eller som en journalist sa det i dydsetikkens ånd: «Alle meninger måtte dannes ut fra en helt ny situasjon». Det var opphetede diskusjoner i flere av redaksjonene, og flere av dem kan ses på som dragkamp mellom både profesjons- og allmenntetiske perspektiver.

Det var intense diskusjoner. Det var både diskusjoner knyttet til prosessene, arbeidsprosessene, det var diskusjoner knyttet til kilder, diskusjoner knyttet til publisering og kildebruk (Intervju, *VG*).

Redaksjonene ga uttrykk for at arbeidet med kildene og spørsmålet om bruk av anonyme kilder, ivaretagelsen av varslerne og hvordan varslene skulle bygges ut, var spesielt krevende i denne perioden.

Anonyme kilder – å legge troverdigheten sin i potten

En av de tidlige diskusjonene i redaksjonene gikk rundt bruken av anonyme kilder knyttet til bransjeoppene.

Vi ønsket at det vi skrev skulle bære mest preg av systemkritikk og minst fokus på de individuelle historiene. Det er noe vi har diskutert gjennom hele metoo-dekningen: I hvor stor grad vi skal løfte frem enkelthistoriene. Hver historie er viktig, og detaljene kan bidra til å forsterke systemkritikken. Samtidig er det detaljene som gjør at det er vanskeligere å sjekke (...) Vi legger mye troverdighet inn i potten når vi bruker anonyme kilder. *Aftenposten* stiller seg bak de anonyme kildene i stor grad når vi bruker opplysninger vi får av dem. Vi er og bør være bevisste på at den politiske journalistikken har godt av mest mulig åpne kilder for at leserne skal fortsette å stole på oss (Intervju, *Aftenposten*).

I de andre redaksjonene diskuterte de om de kunne sitere enkelthistorier fra *Aftenposten*-oppene som var utelukkende basert på anonyme kilder, og flere fant det problematisk.

Det ble diskutert hvordan man kan referere omfanget av oppropene uten å gå detaljert inn i sakene.

Når Giske-saken sprekker, eksploderer bruken av anonyme kilder siden dragkampene internt i Arbeiderpartiet i stor grad beskrives gjennom slike. I redaksjonene er det mye diskusjon og forskjellige retningslinjer fra PFU blir stående i klinsj: VVP 3.1 «Kilden skal som hovedregel identifiseres» og VVP 3.4 «Vern om pressens kilder» og VVP 4.14 «De som utsettes for sterke beskyldninger, skal ha adgang til samtidig imøtegåelse». Flere av de intervjuede trakk frem det utfordrende i hvordan man kan forsvare seg mot anklager man ikke vet hvor kommer fra, og hvor viktig det var at de som ble anklaget, skulle få god nok informasjon for å komme med sin versjon (intervjuer, 2018).

Innholdsanalysen viser at det er stor forskjell mellom hvordan redaksjonene benytter seg av anonyme kilder. Spesielt VG-nett har høy andel klipp-saker der kildene er sekundære.

Jeg synes ikke bruken av anonyme kilder var urovekkende. Det var normal politisk journalistikk. Det er viktig å skille mellom varslerne og anonyme kilder. Som journalist har du en plikt til å ivareta varslere, varslingsstatutten er enormt viktig for journalistikken, det må holdes utenfor. Om vi ser på bruken av anonyme kilder utenom varslerne er det for å avdekke. Det handler om hvordan varslerne blir behandlet internt i partiet og det handler om maktkampen som pågår i det partiet. Det er viktig å avdekke det, og det er ingen annen måte å gjøre det på (Intervju, VG).

I flere av diskusjonene ble de universelle, allmenngyldige reglene satt opp mot det kontekstuelle, den konkrete situasjonen og ansvaret for enkeltmennesker. Det var med andre ord spor av et spekter av moralfilosofiske begrunnelser.

I utgangspunktet oppfordrer vi som grunntanke at vi skal vise varsomhet i bruken av anonyme kilder. Vi har rød varseltekant rundt «Aftenposten erfarer» – et uttrykk som baserer seg på anonyme kilder. Vi bruker anonyme kilder om det ikke er andre måter å få frem saker som har vesentlig samfunnsverdi. Men at det krever en spesiell varsomhet rundt kildekritikken, den må vurderes strengt (Intervju, *Aftenposten*).

Spesielt i Giske-saken var det vanskelig for journalistene å skille mellom politisk maktkamp på den ene siden og #metoo-kamp på den andre. Det å holde sakskompleksene fra hverandre og skille om det kildene sier, handler mest om #metoo eller mest om partipolitisk dragkamp, var stadig en utfordring. I de tilfellene der fokus blir på motivet bak kilders utsagn, ser vi spor av en dydsetikk som vil tolke en handling riktighet utfra en spesifikk kontekst.

I *Klassekampen* fortalte de at #metoo-dekningens utfordringer ved bruk av anonyme kilder hadde fungert internt som en «god oppfriskning» og «litt sånn tilbake til skolebenken» når det gjaldt presseetikk. Det varierte fra mediehus til mediehus om det var redaktør eller journalister som «holdt mest igjen» hva anonym kildebruk angikk. Hvor mange anonyme kilder som benyttes i vårt utvalg, er det vanskelig å gi et helt eksakt tall på, siden anonymiteten også ofte tilslører hvor mange kilder det handler om. Våre funn viser at de aller fleste anonyme kilder ikke blir publisert i mediene, og at det bak et sitat som «sier en anonym kilde» som regel ligger mange samtaler. I #metoo-dekningen ble spenningen mellom på den ene siden ønsket om å unngå anonym kildebruk og på den andre det at fri og uavhengig journalistikk er avhengig av at enkeltmennesker tør å videreformidle samfunnsmessig relevant informasjon, som noen ganger bare kan skje mot løfte om anonymitet, viktig. Selv om ingen av redaksjonene i utgangspunktet ønsket å videreføre anonyme kilder de ikke kjente til selv, gjorde noe av trykket i #metoo-dekningen det vanskelig å unngå. Flere av redaksjonene endret holdning underveis.

Vi sa lenge: anonyme historier kjører vi ikke på. Så endret vi det etter en stund. Og sa ok, vi kan fortelle noen historier anonymt (Intervju, NRK).

Samtidig hadde redaksjonene stor forståelse for at varslerne ikke ville stå frem med fullt navn. Etterhvert sto likevel to av Giske-varslerne, først Line Oma og deretter Sunniva Andreassen, frem på NRK. NRK beskrev det å få de to til å gå åpent ut som et vendepunkt i #metoo-dekningen. Det å få ansiktene og historiene med full identitet, styrket dekningen kraftig (intervju, NRK).

Gjennomgangen av det publiserte materialet viser at de pliktetiske og konsekvensetiske perspektivene trer frem i en del av kommentarene som forklarer hvorfor mediedekningen blir som den blir, og i de argumentene som knyttes til hvordan mediene formidler kritikk og debatt om samfunnet. For eksempel i denne kronikken av Arna Meisfjord:

For å kunne førebygge og hindre menn sin vald mot kvinner, treng vi eit felles grunnlag av kunnskap om korleis verkelegheita ser ut. Vi treng ein sanningskommisjon (*Klassekampen*, 2.12. 2017).

Konsekvensetiske perspektiver benyttes også i argumentene som påpeker at valgene i #metoo-dekningen først og fremst måtte sikre samfunnsnytte. Det understrekes gjennom artikler og kommentarer som viser at det er et mål at dekningen fører til størst mulig potensiell samfunnsnytte, gjerne gjennom en normendring – der seksuell trakassering ikke lenger er (stiltiende) godtatt. Kulturredaktør i *Aftenposten* Sarah Sørheim uttrykte tanken om et «før og etter #metoo» i en kommentar til oppropene: «Høsten 2017 vil bli stående igjen som et tidsskille. Det er ingen vei tilbake fra det som nå skjer. Tiden for tomme ord er forbi» (*Aftenposten* 17.11.2017).

Navngiving

Spenningen mellom hva som er av offentlig interesse versus enkeltmenneskers rett til personvern, ble tydelig i spørsmålet om navngivning. Av relevans her er kontrasten mellom VVP 1.4: «Det er pressens rett å informere og avdekke kritikkverdige forhold» sett opp mot VVP 1.5 som handler om behovet for å «beskytte enkeltmennesker og grupper mot overgrep eller forsømmelser». Redaksjonene var enige om at selv om det i noen tilfeller vil være enkelt å konkludere med hvem det handler om i en sak, er det en viktig vesensforskjell mellom en slik sak og det å publisere fullt navn. Dette ble eksemplifisert med at det er ekstra belastende om hele #metoo-historien kommer opp ved et internettsøk på en persons navn.

Vi har gjort en vurdering i alle saker vi har publisert om #metoo. Det har vært en veldig sentral del av vurderingen hvorvidt vi skal navngi. I utgangspunktet navngir vi ikke, det er *Aftenpostens* linje, vi navngir ikke, men vi må i hvert tilfelle gjøre en selvstendig vurdering for grunnene til å eventuelt navngi. Da må det foreligge gode grunner (Intervju, *Aftenposten*).

Konsekvensetikken kommer også til syne der mulige resultater av navngivning diskuteres. Slik ble det uttrykt i VG på lederplass den 27.10.2017:

Mange vil oppleve historiene og fortellingene som ubehagelige (...) Mange av historiene kommer også frem i den helt uredigerte offentligheten på sosiale medier. Man bør være forsiktig med å henge ut navngitte personer på en slik måte.

Alle redaksjonene hadde løpende diskusjoner om navngivning, og spørsmålet om hva som skulle til for å navngi, ble besvart med elementer fra forskjellige former av moraletikk.

Grunnen kunne være at det er viktig for offentligheten å vite om personer med samfunnsansvar har begått kriminelle handlinger, et argument som har tydelige spor av pliktetik i seg. Man kunne også navngi for å beskytte samfunnet eller fordi det kan være en forvekslingsfare, altså argumenter sterkere knyttet til konsekvensetikken. Det var gjennomgående enighet mellom redaksjonene om at i hvilken grad eller når det å inneha en vesentlig samfunnsposisjon skal være avgjørende, til en viss grad må forstås kontekstuellet. Det var enighet om at for å navngi, skal det handle om maktposisjoner, maktdimensjoner og misbruk av makt. Samtidig var de fleste vi intervjuet, enige om at det var et før-og-etter #metoo-skille: at hendelser som ble stilltiende akseptert før #metoo, ikke nødvendigvis ville bli det heretter. Her slår dydsetikken inn – om trakasseringen hadde skjedd i en «før-#metoo»-kontekst, ville spørsmålet om navngivning trolig behandles noe annerledes enn om trakasseringen hadde skjedd etter #metoo. Her ser vi altså at #metoo har medført et normskifte i redaksjonene som kommer til uttrykk både gjennom en endring i hva som er akseptert og ikke, og i hvem som kan navngis og ikke. Samtidig understreket alle redaksjonene at det kan være veldig gode grunner for å ikke navngi, og her kom relasjonsetikken tydelig frem.

Belastningen blir stor for den personen som navngis og familien rundt. Særlig når det er små barn i bildet. Det er en helhetsvurdering. (...) Hos oss er linjen når det gjelder navngivning like restriktiv nå som før. Vi har hatt en restriktiv linje hele tiden. Ingen endring i metoder. Vi går gjennom hver sak. Vi valgte å navngi Trond Giske (Intervju, *Aftenposten*).

Redaksjonene inntok noe forskjellige posisjoner med hensyn til det å navngi og bruk av anonyme kilder – posisjoner som langt på vei hang sammen med mediernes profil og publikum. I *Klassekampen* var intervjuobjektene samstemte om at de ikke skulle navngi mistenkte overgripere, og at deres oppdrag «uansett ikke var å finne en norsk Weinstein». Også når de omtalte Svenska Akademien, la de seg på en ytterst forsiktig linje:

Kulturmannen. Vi har til og med redigert navnet hans ut av NTB-notiser for konsekvensens skyld. Det er ikke vår research som ligger til grunn. Når vi må lene oss på andre redaksjoners arbeid, er det riktig å være veldig forsiktige (Intervju, *Klassekampen*).

I intervjuene la samtlige redaksjoner vekt også på nærhetsetiske argumenter i sin analyse av prosessen: De ga en tolkning av presseetikken der pliktetikken og konsekvensetikken hele tiden balanseres mot menneskelige hensyn, dydsetikk og relasjonsetikk. Da handler det om ansvaret for enkeltmennesket som befinner seg i medieoffentligheten.

Det var den menneskelige dimensjonen på begge sider opp mot at både den som ble beskyldt for trakassering og de som kom med varsler stod i en ekstremt krevende situasjon (Intervju, VG).

Aftenposten fortalte at de hadde tett dialog med Ap-talsmann Bård Flaarønning i perioden frem til Giske gikk av. De ga uttrykk for at det å få vite hvordan Giske hadde det, var viktig for arbeidet i redaksjonen. NRK forteller også at de snakket med folk rundt Giske for å høre hvordan han hadde det. Relasjonsetikken var tydelig til stede i alle redaksjonene.

I Tønne-saken konkluderte Hjeltnes, Brurås og Syse (2003) med at det særlig var kommentarjournalistikken som medførte at omtalen av Tore Tønne ble feildimensjonert og i for stor grad rettet mot person og karakter. Gjennom den kvantitative analysen fant vi at kommentarstoffet vokste seg stort ettersom #metoo begynte å rulle, og det er lett å trekke paralleller til personfokuset i spesielt den politiske fasen av #metoo-dekningen fra slutten av

desember 2017. Medietrykket under Giske-saken var voldsomt, og det var definitivt den saken som fikk mest dekning i vårt materiale. Likevel argumenterte *Aftenposten*-journalistene for at det var «Unge Høyre-saken» som virkelig var *den* norske #metoo-saken.

I Giske-saken var det mange andre ting. Unge Høyre-saken var #metoo nesten fra a til å. Den var en mer rendyrket ting. Vi var tungt inne på det etiske tidlig, og ga tydelig beskjed om at den måten vi jobber på nå... nå pusher vi grenser. Kan vi snakke med folk som ikke er fylt 18? Hvordan skal vi henvende oss til dem? Det har vi diskutert mye (Intervju, *Aftenposten*).

Arbeidet med ungdomspartiene reiste egne etiske dilemmaer. Journalistene fortalte at de i tillegg til varslerne og den det ble varslet om nærmest fikk et «tredje offer», nemlig ungdomslederne som følte at de ikke hadde gjort jobben sin. Journalistene fortalte at de var veldig bevisste det å være varsomme i måten de kontaktet dem på:

Vi forsøkte å være forsiktige og ikke være så tøffe som vi ville vært med mer erfarne folk. Likevel ble vi oppfattet som rovdyr. Det er en erfaring vi har tatt med oss (Intervju, *Aftenposten*).

I intervju med *Aftenposten* ble det understreket at de brukte mye tid på å diskutere disse vanskelige perspektivene. Ikke minst har de tatt til seg lærdom om hvordan man snakker med unge versus eldre kilder, og kilder som har et kommunikasjonsapparat rundt seg versus de som ikke har det. Journalistene ble overrasket over hvor lite noen av ungdomspolitikere kjente til journalistiske rutiner, som for eksempel forskjellen på research og hva man publiserer, forskjellen mellom en bakgrunnsprat og et intervju. Mens en erfaren politiker blir beroliget av tilbudet om en kaffe og uformell prat, kunne det for en uerfaren 19-åring fremstå som noe av det skumleste i verden.

En av de tingene vi har lært er at vi må være veldig tydelige med premissene for samtalen. Og kanskje også fortelle litt om hvordan vi jobber, sånn at kilden får senket skuldrene litt. Også har jeg tatt til meg at selv om du har gjort ting klart, er det ikke sikkert de har hørt det, for adrenalinet pumper når du ringer, så da sier jeg at jeg gjerne kan sende info på sms og så kan vi snakkes på nytt senere. Det å ha tid på disse sakene har vært veldig viktig (Intervju, *Aftenposten*).

I denne fasen blir også de anonyme kronikkene viktige, og i motsetning til i noen av oppropssakene, kjenner redaksjonene her varslernes identitet, og det gjøres publikum oppmerksom på.

Nye metoder

Aftenposten utviklet en metode for #metoo-arbeidet ved å etablere et regime med en liten gruppe folk som delte alt, og som hadde helt tette skott til resten av redaksjonen. I gruppen skrev de ned referater fra absolutt alle samtaler og loggførte byråkratisk, og de hadde hyppige møter og krypterte måter å dele informasjon på. Bevisstheten om digital sikkerhet sto sterkt, og erfaringer høstet fra tidligere arbeid med «Panama Papers»², var relevante. Journalistene fant at metoden fungerte svært godt og gjorde at de følte seg tryggere i arbeidet med anonyme kilder.

2. Tidlig i 2015 ble 11,5 millioner dokumenter lekket via en anonym kilde i advokatfirmaet Mossack Fonseca i Panama til journalister i tyske *Süddeutsche Zeitung*. Dokumentene ble undersøkt og offentliggjort i 2016 gjennom et verdensomspennende samarbeid mellom gravejournalister hvor blant annet *Aftenposten* deltok.

Når vi utvekslet notater, kunne vi si at *den* detaljen der stemmer ikke helt med den detaljen der. Det er de små tingene som avgjør. Det er mye bedre å oppdage at noe skurrer før det kommer på trykk. (...) I Unge Høyre-saken brukte vi mye tid på å finne frem til dokumentasjon på hvem som holdt hvilke taler på hvilke landsmøter, slik at vi kunne få bekreftet at de virkelig hadde vært der (Intervju, *Aftenposten*).

I VG benyttet de seg av det faste møtet «10:45-foraet» for å få innspill til diskusjonene også fra stemmer som kunne representere «den vanlige VG-leser», folk fra annonseavdelingen, eller andre som ikke var inne i den samme journalistiske «bobla» som redaksjonen. Redaksjonene understreket hvordan det «å debriefe» med en enkelt aktør eller miljø i etterkant var svært verdifullt og noe de burde gjøre mer av. #Metoo-dekningen førte også til at redaksjonene diskuterte viktigheten av å ha en bak-kanal som gjør det lettere for et miljø, som for eksempel et ungdomsparti, å ta kontakt ved behov for korrigerende eller om presset mot en enkeltperson ble for stort. Miljøet må stole på at redaksjonen kan få informasjon uten å slå det opp stort, og informasjonen kan være viktig i en helhetsvurdering av hva som skal publiseres. Slik tillitsbygging mellom et miljø og en redaksjon er tidkrevende, men kan slå positivt ut når det gjelder. #Metoo-dekningen viser hvordan de forskjellige mediehusene har bånd til forskjellige miljøer i samfunnet. Dette understreker behovet for en bred og mangfoldig presse slik at så mange samfunnsgrupper som mulig kommer til orde og føler seg ivaretatt.

Stereotype kjønn?

Det analyserte materialet viser en entydig tendens til at det er menn som bedriver, og kvinner som utsettes for, det overveldende omfanget av seksuell trakassering som ble avdekket. Etter mange år med oppmerksomhet rundt viktigheten av å gå bort fra smale, stereotype bilder av kjønn, kan man frykte at #metoo-dekningen tar oss tilbake til en type dekning der menn er de handlende, aktive og kvinner er passive ofre. Det var varierende bevissthet rundt denne problemstillingen i redaksjonene. Reaksjoner på den såkalte «Skei Grande-saken» der det kom frem at Venstres leder og kommende kulturminister hadde hatt sex med en ung gutt under et bryllup i Trøndelag i 2008, var unntaket i vårt materiale ved at det her var en kvinne som var anklaget for upassende oppførsel. Samtidig mente ingen av redaksjonene vi snakket med, at Skei Grande-saken var en klar #metoo-sak. Også i lys av definisjonen av #metoo som ligger til grunn for denne artikkelen, der *uønsket* seksuell oppmerksomhet er utgangspunktet, tyder mye på at saken faller utenfor definisjonsområdet. Uansett stemmer funnene våre som helhet overens med Wencke Mühleisens kommentar:

Det er slik at trakassering og seksuelle overgrep har ingen rase, ingen klasse, ingen religion eller nasjonalitet, men den har faktisk et kjønn som er sterkt overrepresentert (Mühleisen, 2018).

Ingen av redaksjonene hadde diskutert faren for å begå stereotype kjønnskategoriseringer i særlig grad. *Klassekampen* var bevisst problemstillingen at det ikke skulle være for mange mannlige «synsere», og hentet aktivt inn toneangivende feminister for at de «selv skulle få ta diskusjonen». I *Aftenposten* var det bekymring over at dekningen førte til at alle menn ble skåret over en kam.

Jeg har merket meg alle disse mennene som føler seg satt i en bås de ikke hører hjemme i. Når pendelen slår så langt ut på den siden, drar det med seg en hel haug med snille og ordentlige folk som alltid har oppført seg bra. De nyansene er vanskelige å få frem. De som nå tenker på dette, har ikke gjort noe galt, mens de andre ikke tenker på det og bare fortsetter for de har ikke fått noen vekker i det hele tatt. Der har vi nok ikke helt knekt koden (Intervju, *Aftenposten*).

Bak #metoo-dekningen ligger et ønske om å oppfylle journalistiske kvaliteter som innsikt, relevans, aktualitet, nærhet, dramatik og underholdningsverdi. Refleksjonene som oppsto i redaksjonene, var nyttige for diskusjoner knyttet til profesjonsetikk generelt og kildekritiske vurderinger mer spesielt. Redaksjonene trakk selv frem de intense diskusjonene #metoo-dekningen medførte, som viktig lærdom:

Selv om de er slitsomme og krevende og vi kan ha steile fronter, er diskusjonene helt essensielle – det tror jeg har vært en av de viktigste lærdommene. Vi er avhengige av det når det kommer til så krevende saker på et helt nytt felt. Det vil alltid være ting du kunne ha gjort annerledes. Men når du ser på hvor mange krevende spørsmål som kom i komplekset, for medie-Norge generelt, men også for vår del, så mener jeg at vi landa godt. Det tror jeg var takket være at vi tok diskusjonene underveis (Intervju, VG).

#Metoo og maktstrukturer

Det er kombinasjonen av enkelthistorier og et sterkt strukturfokus som definerer den norske *metoo*-dekningen. Fokus på struktur og profesjon tydeliggjør at vi ikke kan snakke om #metoo uten å snakke om makt: Det er asymmetriske maktrelasjoner som gjør trakassering så alvorlig. Mye nyhetsdekning er rutinemessig formidlet som enkelthistorier eller spesielle tilfeller. Shanto Iyengar (1996) kaller dette «episodiske» nyhetsrammer, og setter dem opp mot «tematiske» nyhetsrammer som setter enkelthendelser inn i en mer generell kontekst. Å formidle nyheter på et tematisk nivå muliggjør fokus på strukturer. Strukturfokus i den norske #metoo-dekningen avdekker hvordan seksuell trakassering ikke bare er enkeltsaker som rammer noen kvinner eller er knyttet til noen få avvikende menn, men viser frem en kultur der det har vært akseptert, om enn ikke legitimt, at menn har visse maktprivilegier. Ved å løfte episodene og enkelthistoriene opp på strukturplan viser #metoo-dekningen omfanget, og det blir tydelig at seksuell trakassering nærmest var en normalitet i samfunnet. Gjennom vår analyse ser vi at det at nyhetene presenterer #metoo som struktur, muliggjør normendring. Det vokser frem et «før» og et «etter» #metoo der spillereglene og etiske vurderinger endrer seg, og dette får også konsekvenser for redaksjonene. Vi ser at noen av de redaksjonelle valgene, i tillegg til å være et resultat av profesjonsetikk, også kan sees i lys av moralfilosofien. Det er spor av pliktetikk der #metoo-kampanjen fører til nye allmenngyldige regler for hva som er rett og galt med hensyn til seksuell trakassering, og hvordan dette dekkes journalistisk. Videre fant vi tegn på et spekter av moralfilosofiske begrunnelser som kommer til uttrykk for eksempel når de redaksjonelle diskusjonene vurderte riktigheten av en avgjørelse opp mot konsekvensene av en publisering (konsekvensetikk), fokuserte på motivet bak handlingen (dydsetikk) og når allmenngyldige regler ble vurdert opp mot en konkret situasjon eller ansvar for enkeltindivider (nærhetetikk).

I redaksjonene er det utbredt bevissthet om at «det koster mye å fortelle» og om at det er tidkrevende å jobbe skikkelig med slike saker. Gjennomgangen viser tydelig at de ulike mediehusene har forskjellige kildemiljøer som de gjør seg nytte av eller ikke gjør seg nytte av i #metoo-dekningen. Kildene går så til sine mediehus der de føler seg trygge. Denne disponeringen stiller ekstra krav til vurderinger og publiseringer. I tillegg understreker det behovet for et mangfoldig og sammensatt medielandskap slik at forskjellige miljøer kommer til orde.

#Metoo aktualiserer diskusjonen om anonymitet og kildevern. I all hovedsak ble navngivning holdt på et lavt nivå i det analyserte materialet. I diskusjonene ble også behovet for bevissthet i redaksjonene om at vår digitale samtid krever nytenkning for å sikre anonymitet tydelig. Diskusjonene internt i mediehusene viser at selv om man har redaksjonelle kjø-

reregler, vil nye saker bringe nye etiske og moralske utfordringer som krever profesjonelt skjønn og en løpende faglig vurderingsevne. Videre kan ikke etikk og moral forankres utelukkende i journalistikkens samfunnsoppdrag, men også i den etiske fordringen som melder seg i møtet med enkeltmennesker, dette kom tydelig frem i avveiningen mellom avsløring og hensynet til saklighet og omtanke. #Metoo er kalt det største som er skjedd siden kvinner fikk stemmerett, og det er i stor grad takket være mediene at bevegelsen har pustet liv i det 22 år gamle forbudet mot seksuell trakassering. Vår analyse viser at norske redaksjoner på ingen måte tok lett på jobben med å dekke #metoo. Grundige gjennomganger der presseetiske prinsipper ble diskutert og forsøkt forstått i de konkrete omstendighetene de virket i, lå i stor grad til grunn for de journalistiske avgjørelsene.

Referanseliste

- Allern, S. (2015). *Journalistikk og kildekritisk analyse*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Brurås, S. (2014). *Etikk for Journalister* (5.utg.). Bergen: Fagbokforlaget.
- Brurås, S. (2006). Kriminaljournalistikkens etikk. PFU-uttalelser belyst fra tre moralfilosofiske posisjoner (Doktoravhandling). Universitetet i Bergen.
- Durkheim, E. (1895/2010). *Les règles de la méthode sociologique*. Paris: Champs Classiques.
- Eide, E. & Orgeret, K.S. (2016) (Red.). *Etter Beste Kjønn*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Fossum E. og Meyer S. (2008). *Er nå det så sikkert? Journalistikk og kildekritikk* (2.utg). Oslo: Cappelen Akademisk Forlag.
- Grimen, H. (2005). *Profesjonsetikken sitt grunnlag*. Oslo: Senter for Profesjonsstudier, HiO. Hentet fra <http://www.hio.no/content/view/full/34781>
- Grimstad, C.-E. (2008). *Privatlivets Ufred*. Kristiansand: IJ-Forlaget.
- Hippe, I. (2003). *Mektig og avmektig. Tore Tønne, media og maktpillet bak kulissene*. Oslo: Genesis.
- Hjeltnes, G., Brurås, S. og Syse, H. (2003). 3 uker i desember, en kritisk gjennomgang av mediernes rolle i den såkalte Tønne-saken. Oslo: Norsk Presseforbund
- Iyengar, S. (1996). Framing Responsibility for Political Issues. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*. Vol. 546, 59–70.
- Lindholm, M. (2014). «Journalistene – Fra Partitjeneste til moralsk revisjon». I Slagstad & Wessel (Red.), *Profesjonshistorier*. Oslo: Pax Forlag.
- Lindholm, M. (2006). Profesjonsetikk og allmenn etikk. *Norsk Medietidsskrift*, 2(13). Hentet fra www.idunn.no/nmt/2006/02/profesjonsetikk_og_allmenn_etikk
- Meisfjord, A. (2017, 2. desember). Vi treng ein sanningskommisjon. *Klassekampen*.
- Mühleisen, W. (2018, 12 februar). Feminist. Javisst. *Klassekampen*. Hentet fra <https://www.stk.uio.no/om/aktuelt/i-media/2018/fuck-you%21-jeg-har-en-drom.html>
- Nussbaum, M. C. (1990). *Love's Knowledge*. Oxford: Oxford University Press.
- Oltedal, A. (2012). *Vesentleg og viktig? Om profesjonsverdiar i journalistkvardagen*. Kristiansand: IJ Forlaget.
- Ottosen, R. (2004). *I journalistikkens grenseland. Journalistrollen mellom marked og idealer*. Kristiansand: IJ-forlaget.
- Rasmussen, T. (2001). *Mediesamfunnets moral*. Oslo: Pax Forlag.
- Sletteland, A. & Helseth, H. (2018). *Det jeg skulle sagt. Håndbok mot seksuell trakassering*. Oslo: Forlaget Manifest.
- Sørheim, S. (2017, 17. november). Det er nok nå. *Aftenposten*. Hentet fra <https://www.aftenposten.no/meninger/i/E03Mj/Det-er-nok-na->
- Sørum, K. Y., Rasmussen, T., Amarlou, K. H. & Alnæs, Å. (2012). Presseetikk og autonomi – Pressenormers bidrag til journalistikkens selvstendigjøring. *Norsk Medietidsskrift*, 19(2), 130–150. Hentet fra www.idunn.no/nmt/2012/02/presseetikk_og_autonomi_pressenormers_bidrag_til_journali
- Thorbjørnsrud, Kjersti (2003). Politiske nyhetsjournalister: Aktører uten intensjoner? *Norsk medietidsskrift*, 10(1), 7–32. Hentet fra www.idunn.no/nmt/2003/01/politiske_nyhetsjournalister_aktorer_uten_intensjoner

VG (2017, 27. oktober). Leder: Trakassering bør ikke tåles. Hentet fra <https://www.vg.no/nyheter/meninger/i/JPLPm/trakassering-boer-ikke-taales>

Intervjuer

Jan Vold, *Bergens Tidende*, 3. mai 2018.

Mari Brenna Vollan, *Klassekampen*, 14. september 2018.

Bendik Wold, *Klassekampen*, 14. september 2018.

Tone Tveøy Gundersen, *Aftenposten*, 24. august 2018.

Lars Inge Staveland, *Aftenposten*, 24. august 2018.

Marita E. Valvik, *Aftenposten*, 24. august 2018.

Astrid Randen, *NRK*, 4. oktober 2018.

Lilla Sølhusvik, *NRK*, 4. oktober 2018.

Marius Tetlie, *NRK*, 4. oktober 2018.

Eva-Therese Grøttum, *VG*, 12. oktober 2018.

Tora Bakke Håndlykken, *VG*, 12. oktober 2018.

Lars Joakim Skarvøy, *VG*, 12. oktober 2018.